

Izbaje vsak dan razen  
nedelj in praznikov.  
Issued daily except Sun-  
days and holidays.

LETO—YEAR XV. Chicago, Ill., petek, 29. decembra (Dec. 29), 1922. STEV.—NUMBER 304.

IZ ZNOJA IN ŽULJEV  
DELAVCEV KILJEJO  
BORZIJANI ZLATO.

METODA JE KELO ENOSTAV-  
NA, PA TUDI STARA.

In kljub temu se ničesar ne stori,  
da se odpravi.

New York, N. Y. — Kajne, de-  
lavec, velikokrat ste slišali in  
čitali, da pridnost, zmernost in  
"lojalnost" vodijo do blagosta-  
nja. Posebno banalni interesi ra-  
di pripovedujejo, kako priden,  
zmeren in "lojalen" človek pri-  
de do bogatstva in sreče.

In če delavec niso na Božič ali  
Novo leto dali na stran pet in  
dvajset tisoč dolarjev, da jim slu-  
žijo za deževne dneve, tedaj bodo  
saj čitali, kako je to izvršil en  
sam borzijan.

V New Yorku je borza. Na tej  
borzi se igra za profit, ki je iz-  
stjenen iz znoja in žuljev delav-  
cev. Ti profiti se izrabljajo kot  
zalog v veliki igri velefinančni-  
kov.

Ko je oni dan zapel zvonec in  
naznail, da so borzijanske kup-  
čije odprte, je borzijan zaklical  
neki skypin:

"Ponudba osemdeset za pet ti-  
soč panameriških B."

Nihče se ni oglašil in borzijan  
se je hitro obrnil k drugi sku-  
pini in zaklical:

"Pet tisoč panameriških B po  
pet in osemdeset." Ali tako ne-  
kam v borzijanskem narečju.

Nekdo v drugi skupini je pri-  
klical in borzijan je bil za pet  
in dvajset tisoč dolarjev boga-  
tejši.

Pridnost, zmernost in "lojal-  
nost" so omogočile, da je to iz-  
vršil. Da, pridnost, zmernost in  
"lojalnost" več tisoč delavcev,  
katerih ni nikdar še videl v svo-  
jem življenju.

Tako igrajo na borzi. Za zalog  
jim pa služijo pridnost, zmernost  
in "lojalnost" milijonov delav-  
cev, ki ustvarjajo bogatstva, sami  
se pa preživljajo siromašno.

Legenda pripoveduje, da je  
Krist vzel bič v roke in spodil iz  
templja Gospodovega menjalce,  
kupcevalce in prekupcevalce. Ta-  
ko so namreč v tistih poganskih  
časih imenovali borzijane. Danes  
v dobi krščanstva pa imajo bor-  
zijani svoje tempelje, katerim  
pravimo borze. Navadno so kra-  
nje palače, ki stanejo po par mi-  
lijonov.

Za koliko se je vendar svet po-  
boljšal izza poganskih časov!

DELAVSKI VOMUH LINDEN-  
FELD DEPORTIRAN.

New York, N. Y. — Wolfe Lin-  
denfeld, razglasenec delavsko-  
ga "špeca", o katerem so razna-  
šali pripovedke, da mu je znano,  
kdo je zapalil "bombo" v Wall  
Streetu, so deportirali. Odpeljal  
je na parniku "Etonia".

Na misteriozen način so ga  
privedli zopet nazaj v Združene  
države, na misteriozen način so  
ga zopet deportirali. Sem so ga  
privedli iz Poljske. Dospel je v  
Združene države v spremstvu a-  
gentov justičnega departmanta.

Zakaj so ga privedli sem in za-  
jaj so ga zopet deportirali, ne ve  
javnost. In če se taka vprašanja  
zastavijo od strani častniških  
poročevalcev agentov justičnega  
departmanta ali uradnikov na-  
seljeniškega urada, tedaj nočejo  
odgovorjati.

Podkomisar Landis na Ellis Is-  
landu je rekel, da niso Lindenfel-  
dovi dovolili se izkreati v Zdra-  
žnih državah, ker se je batil, da  
postane javna nadloga.

ŽELEZNIŠKA DRUŽBA ZAKRI-  
VILA NESREČO.

Washington, D. C. — Poročilo  
Meddržavne trgovske komisije  
pravi, da je treba javno grajati  
prometne uradnike pennsilvanske  
železnice zaradi nesreče, ki se je  
dogodila dne 7. novembra in pri  
kateri sta udarila skupaj dva pa-  
sižerska vlaka v Cincinnatiju. O  
pri tej nesreči je bila ena oseba  
mrtva in eden in šestdeset po ra-  
žanih.

Pokvarjene zavore so povzročile  
nesrečo.

SODNIK ZARTEVA DVA ME-  
SECA POOSTRINU V POLET-  
NEM ČASU ZA DELAVOR.

Seattle, Wash. — (Federated  
Press.) — Sodnik Austin E.  
Griffiths je izjavil, da delavci,  
ročni in duševni, ki so vedno za-  
prti v tovarnah, pod zemljo in v  
pisarnah, bi morali imeti dva me-  
seca plačanih počitnic v poletnem  
času. Delavci potrebujejo več ko  
eden ali dva tedna odmora in po-  
čitka, da zbere svoje iscrpane  
moči. Predsednik tukajšnjega  
Centralnega delavskega sveta J.  
E. Phillips, se popolnoma strinja  
s sodnikom.

MEZDA JE ZA DELAV-  
KE IZREDNO NIZKA.

TO RENDIČO JE KELO TRSKO  
DOPOVEDATI JAVNOSTI.

Temu je kriva napeljena propaga-  
nda od strani gotovih interesov.

Washington, D. C. — Ženaki  
biro delavskega departmanta je  
izvršil dobro delo, ko je oni dan  
s pomočjo brezštetnega brzojav  
sporočil krišem Združenih držav  
resnico o mezdah, ki jo prejema-  
jo delavke. Brzojav je povedal,  
da se najbolj pogosto sliši glas-  
onih, ki kriče, da so mezde za de-  
lavke previsoke, oni, katerih se  
to poročilo tiče, pa ne morejo po-  
vedati svoje tebe v svet. Delo-  
ma je brezštetni brzojav sporočil:

"Kadar hočejo ljudje izvedeti,  
kakšne so mezde, se nahajajo pred  
tefčkami in na razpolago imajo  
zelo malo virov, da poznajo po-  
vest od obeh strani. Javno mine-  
nje se tako rado podreja krepke-  
mu glasu, da ne razmisli o pravi  
resnici, ki kriči, da so mezde pre-  
visoke. Če so mezde nizke, tedaj  
so te osebe, ki se najbolj zainte-  
resirane, da to pavydo javnosti,  
možje in žene, ki morajo izhajati  
s temi nezadostnimi mezdami. In  
oni ne morejo tega povedati jav-  
nosti ... Preiskave ženskega bi-  
roja so dognale, da so mezde za  
delavke zelo nizke in da javno  
mnenje ne zapopade tega važne-  
ga dejstva."

Na to brzojavka primerja da-  
našnje mezde s mezdami prej-  
šnjih dni, koliko in kaj se kupi s  
sedanjim mezdo in koliko je zale-  
gla prejšnja mezda. Življenjska  
mera se pa ne da vpotaviti na ta  
način, da se govori o tem, za  
koliko višja je mezda od prej-  
šnje mezde, ampak veljavno me-  
rilo se dobi, ako se delene, kol-  
ko in kaj se kupi s sedanjim mez-  
do, pripoveduje brzojavka.

Brzojavka nadaljuje, da pride-  
jo časi, ko je preveč delavske  
moči na trgu. To je ob časi go-  
spodarske krize. Takrat se lahko  
dobi poceni delavna moč, kot se  
na pr. kupi poceni blago, ako ga  
je preveč na trgu. Kdor hoče imeti  
delavno moč po ceni, naj jo na-  
jame samo ob časi industrijske  
krize. Kajti mezda pomeni več kot  
samo ceno za delo, gotovega šte-  
vila ur. Mezda pomeni življenje,  
priliko za uživanje sadov seda-  
nje civilizacije.

In brzojavka zopet nadaljuje,  
da je razširjena zelo bedasta mi-  
sel, da žene delajo samo zaradi  
tega, da si kupijo svilnate noga-  
vice in košuhe. Preiskave so ne-  
štetokrat dokazale, da žene ne  
delajo samo zaradi tega za mez-  
do, da preživijo sebe, ampak tudi  
zaradi tega, da pomagajo prehrani  
druge: Na tisoče mladih žensk  
prihaja zvečer iz tovarnov domov,  
da doma po končanem delu v to-  
varni kuhinji večerjo in opravijo  
druga hišna dela in tako pomaga-  
jo k prehranitvi družine.

Kljub temu da žene garajo,  
vendar se niso priznane enako-  
pavne v industriji. Še vedno so  
zaposeljene v izredno velikem šte-  
vilu za nizko mezdo, ne da bi i-  
mele izgled, da se njih bodočnost  
izboljša.

Biro obljublja, da v prihodnji  
brzojavki sporoči, kako je treba  
na podlagi dejstev, ki so jih do-  
gnale preiskave, ustvariti pravo  
življensko mero.

Ženaki biro je s svojimi poro-  
čili upregel brezštetni brzojav v  
službo prave civilizacije.

RUDNIŠKE KOMPA-  
NIJE KRŠIJO PO-  
STAVE V MEHICI.

ČE JE POSTAVA BILA V IN-  
TERESU RUDARJEV, NE DA-  
JO RUDNIŠKE KOMPANIJE  
PRAV NIČ KANJO.

Da delavce oseprijo, se poduči-  
jo vsakovrstnih svijač.

Guanajuato, Mehika. — Zapi-  
ski, branjeni v državni hiši v tem  
meatu, govorijo jasno kot beli dan,  
da ameriške rudniške kompanije  
največkrat kršijo postave, ki so  
bile sprejete za zaščito delavstva.  
Kompanije se poslužijo raznih  
zviščaj, da opeharijo delavce za-  
konitega varstva. Tako na pr. na-  
jamejo vsaki dan delavca sproti  
in sproti jih plačajo zvečer, da  
delavci niso deležni bolniške pod-  
pore, ki jim gre po postavi, ako  
zbole. Delavci, žrtve tega slepar-  
skega sistema, ne morejo dokaza-  
ti, da so delali toliko časa za kom-  
panijo, kot določa zakon, da mo-  
rajo delati, da so deležni bolni-  
ške podpore. In če delavce ne mo-  
re dokazati, da je upravičen do  
bolniške podpore, se ne more pri-  
siliti kompaniji, da jo izplača.

V nekaterih rudnikih, posebno  
v Guenheimeh, so teške neare-  
de nekaj vsakdanjega. Pa tudi je-  
tika je zelo razširjena med rud-  
darji. V navedi je tudi, da rudar  
dobi listek za teden dni. Na tem  
listku prešepetajo toliko lažnje  
kolikor dni je delal rudar v rud-  
niku. Ako rudar izgubi listek, ne  
prejme tudi mezde, ker kompa-  
nija nima nikjer zapisano, koliko  
dni je delal rudar. Ako pa rudar  
želi, da se mu napravi duplikat,  
mora zanj plačati pet in dvajset  
centov. To je ena stvar, ki jo  
večkrat dnevno razmišljajo.

Bden najstarejših zlatih in sre-  
brnih rudnikov se nahaja kakih  
dve milj od tujak in njegov ho-  
dnik sega v osrčje gore. Rudnik i-  
ma stopnje, ki vodijo počasi pa-  
deje nizdol. Po teh stopnjah, ki  
segajo fiso šest sto devljev da-  
leč, morajo rudarji plezati v rud-  
nik in iz njega. Na eni strani svi-  
ga mlinje njih kol poln rufe ali  
prazen in pritrjen na vrvi iz je-  
kila, na drugi strani pa nija te-  
ma. Rudarji delajo skoraj nagi in  
se mehajo v treh partijah, ker  
je osemurni delavnik uveden po-  
stavno. Vsaka partija dela osem  
ur. Navadni tefaki in pomočniki  
prejemajo po en pezo (50 cen-  
tov) mezde na dan, rudarji pa  
dve do tri peze na dan. V ne-  
katerih rudnikih v tujaknji oko-  
licah je po 75 centavov na dan, kar  
znese komaj 37½ centov ameri-  
ške valute. Delavke, ki pobirajo  
odpadke zdrobljene rude in ki  
morajo biti zelo izurjene, pa pre-  
jemajo le 60 centavov na dan.  
Zdaj se niso rudarji organizirani  
in bogate družbe delajo s njimi,  
kot se jim poljubi.

Kadar rudarji prihajajo iz rud-  
nika s svojimi bljavimi svetilkami,  
tedaj so preiskani, ako nima-  
jo zlata ali srebra na sebi. Guanajuato  
je središče srebrnih in zlatih  
rudnikov v Mehiki. Za milio-  
ne in milijone dolarjev zlata in  
srebra so se pobrali iz teh golič  
gora. Rudarji pa prebivajo v ko-  
šah iz posušenega blata in ljud-  
stvo živi v največji bedi. Tako je  
sredi bogatstva za tiste, ki ga u-  
stvarjajo.

Lastniki rudnikov pa uživajo  
daleč proč od tujak sadov teh  
marljivih ljudi!

LASTNIŠKA INOZEMSTVO ZA-  
SEKANA MED VOJNO.

Bivši podaniki Avstrije imajo še  
leto dni časa za tožbo.

Washington, D. C. — Predsednik  
Harding je podpisal predlogo,  
ki dovoljuje nemškimi in bivši-  
državljanom eno leto časa za tož-  
bo proti oskrbniku med vojno za-  
plenjene lastnine sovražnikov.  
Priznati inozemci, katerim je bilo  
zaplenjeno kakršnokoli imetje in  
kateri še niso dobili nazaj  
imajo do 2. januarja 1924 pravico  
tožiti oskrbnika zaplenjene last-  
nine, da jim vrne, kar je bilo nje-  
hovo.

HUGHESOVA STRANKA V  
AVSTRALIJI IZGUBILA  
VOLILNO BITKO.

Melbourne, Avstralija, 27. dec.  
Hughesovi ministri so zahtevali  
ponovno štetje glasov, oddanih  
pri splošnih volitvah dne 11. de-  
cembra. Štetje se je izvršilo in  
razkrilo, da so nacionalisti dobili  
manj glasov kot pa jim je bilo  
prištetih pri prvem štetju. Šest  
ministrov je propadlo pri volit-  
vah; to je polovica kabineta.

LOZANSKA KONFE-  
RENCIA VISI NA NITI.

Mir na Bliznjem vzhodu je v ne-  
varnosti radi olja: Angličani  
nočejo dati petrolejskih  
vrlcov.

AMERIKA POMAGA ANGLIJI  
PRI OLJNEM ROPU.

London, 28. dec. — Črni oblaki  
vojne se spet zbirajo nad Turci-  
jo. In Malte je prišla vest, da so  
vse angleške bojne ladje v Sre-  
dozemskem morju danes jutraj  
prejele povelje, da morajo takoj  
odrinuti v Dardanele. To je zna-  
menje, da je Anglija izgubila u-  
panje na uspešni izid konference  
v Lausanne.

Lausanne, Švica, 28. dec. —  
Mirovna konferenca se mogoče  
razbije še danes. Turško olje v  
Morzu je povzročilo krizo. Lord  
Curzon, delegat in manjši mini-  
ster Anglije, je večeraj informal-  
izmetal pašo, da si morajo Turki  
izbiti iz glave vsako misel, da dobe  
nazaj petrolejsko okrožje. Morul v  
severni Mezopotamiji, Curzon je  
posebni noti izjavil, da je Anglija  
okupirala dotični teritorij v vojni  
s Turčijo in po starem pravu ima  
vsakovalca pravico do plena, ki  
ga osvoji. Dalje je poudaril, da  
je Anglija dala "častno besedo".  
Arabeem, da postane Morul  
del njihove države in to besedo  
mora držati.

Turki pa vztrajajo, da mora  
Anglija odstopiti Morul Turčiji.  
Izmet paša je moči obvestil Ange-  
le, da mora vprašanje morulskega  
olja priti v odprto razpravo na  
seji konference v petek in če se to  
ne zgodi, bodo turški delegatje  
zapustili konferenco. Do zdaj je o  
Morulu razpravljale le lord Cur-  
zon na privatnih sestankih s  
Turki.

Angleži, kakor izgleda, pa ne  
bodo čakali petka, temveč morda  
razbijejo konferenco še danes.  
Verjetno je dovolj. Vprašanja  
kapitulacij in narodnostnih manj-  
šin so še vedno nerešena. Deprav so  
Turki sprejeli nekaj kompromi-  
sov. Vse kaže, da ne večji in manj-  
ši problemi konference posredno  
in neposredno v zvezi s morulskim  
oljem. Olje je glavna karta, na  
katero igrajo zavezanci in Turki.  
Bitko za olje vodi Anglija.

Kot je kazala situacija večeraj, so  
Francosi prej na strani Turkov  
kakor pa Angležev, kar so tiče  
Morula, dotim ameriški zastopnik  
Chifid podpira Anglijo. Rusija  
stoji na strani in opazuje igro.  
Čiherin je rekel večeraj, da se je  
premislil in ostane v Lozani do  
konca konference kot opazovalec.

Pariz, 28. dec. — Iz Carigrada  
poročajo o koncentriranju grških  
čet v zapadni Traciji. Okrog  
30.000 Grkov je baje zbranih v  
okolih Hemir Hissarja. Diploma-  
tični krogi so prejeli privatna po-  
ročila o važnem gibanju vojaških  
čet v Jugoslaviji.

NEUTALNI KRMAR JE PRE-  
JEL PET LET.

Seattle, Wash. — Frederick  
Hansen, prvi krmar na barkentini  
"Rolpa" je bil obsojen na pet  
let ječe zaradi brutalnega ravna-  
nja s mornarji. Ko se je barken-  
tina vračala iz Avstralije v Zdra-  
žene države, je Hansen nekatere  
mornarje napadel s pestmi in de-  
belimi vrvmi. Spoznan je bil kri-  
vim napada na visokem morju.

Italija poveča armado.

Rim, 28. dec. — Fašistovska  
vlada je sklenila povečati stalno  
italijansko armado na 250.000 moč  
in podaljšati obvezno vojaško  
službo od enega leta do 18 mese-  
cev.

RUSKI KONGRES ODO-  
BRIL ZDRUŽENJE SO-  
VJETSKIH REPUBLIK.

Resolucija za Unijo sovjetskih  
republik sprejeta. — Poročilo  
o sovjetskih financah.

LENIN IMA DOLAR DNEVNE  
PLAČE.

Moskva, 28. dec. — Resolucija  
za ustanovitev Združenih sovjets-  
kih republik je bila večeraj spre-  
jeta brez opozicije. Sklenjeno je  
bilo, da se kmalu skliče konferen-  
ca zastopnikov Rusije, Ukrajine,  
Georgije, Vahodne Sibirije in dru-  
gih sovjetskih republik, ki izve-  
dajo združenje.

Vojni komisar Leon Trockij je  
v svojem govoru označil dobre  
strani združenja s ostrim na  
obrambo proti zunanjemu sovra-  
niku; drugi komisarji so poudar-  
jali potrebo združenja s ekonom-  
skega in industrijskega stališča.

Is finančnega poročila, ki ga je  
večeraj predložil komisar Sokol-  
nikov, je razvidno, da 50 milijonov  
rubljev v zlatu lahko likvidira  
ves papirnat denar, katerega danes  
kroži fantastična vsota 1800  
bilijonov rubljev. Bidče za prihod-  
nje leto bo znašal približno 35  
milijonov zlatih rubljev; ravno  
toliko bo deficita. Papirnat de-  
nar se še vedno tiaka, ker se plače  
uradnikov in delavcev smirno  
spreminjajo. Komunistična stran-  
ka je omejila mesečne plače naj-  
višjih uradnikov na eno milijardo  
rubljev. Toliko prejemajo Lenin,  
Trockij in drugi ljudski komisarji.

In to je v primeri s cenami po-  
trebin tako malo, da je komaj iz-  
hajajo. (Milijarda rubljev v papir-  
ju na mesec pomeni, da Lenin in  
drugi prejemaše približno en  
dolar na dan v ameriškem denar-  
ju.)

Sokolnikov je priporočal, da  
kongres zviša davke na industrijo  
in spremeni davke v Mitu, ki jih  
plačujejo kmetje, v denarne davke.

"Bodočnost Rusije je svitla,"  
je rekel Sokolnikov. "Dolgovi in  
odškodnin nimamo, da bi jih mo-  
rali plačevati; ekonomski položaj  
se stalno izboljšuje. Poročila o  
letini, industrijah in privatni  
trgovini v vseh krajih Rusije so  
ugodna."

Bogdanov, predsednik vrhovne-  
ga ekonomskega sveta, je poročal,  
da je Rusija prejela v tem letu  
500 prožen za koncesije, dovolila  
pa je le 25 koncesij. Privatni ka-  
pital, ki je prišel v sovjetsko re-  
publiko s uvedbo nove gospodar-  
ske politike, proizvaja še jako  
malo; tovarne, ki so bile oddane  
koncesionarjem, so neznatne.

Bogdanov je priporočal, da se  
stvari ugodnejše ponudbe ino-  
zemskim kapitalistom.

VIŠJA DRUŽNA SE TENJE.

"Bojki" zdravniki točen za zakon-  
sko ločitev.

Providence, R. I. — Vsa dru-  
ba v Providencu je pokonci in v  
strahu, kajti mrs. Minnie Engle-  
heart, ki toži za zakonsko ločitev  
rev. dr. H. Englehearta, navaže v  
svoji ulogi sto dva in dvajset let-  
skih imen.

Engleheartova izjavlja, da po-  
sreduje njen soprog, ki je župnik  
pri cerkvi božje snanosti, veliko  
hipnotično moč nad ženškami, ki  
prihajajo k njemu, da jih zdravi  
kot "bojki zdravniki".

Engleheartova izjavlja v svoji  
vlogi, da je njen soprog razvil s  
njo sirovo, in da se je družil s  
drugimi ženskami v nemoralne  
svrhe.

ELANOVCI SO MUČILI ŽRTVI.

New Orleans, La. — Država i-  
ma dokaze, da so kukuluki mučili  
Watt Danielsa in Thomasa Ri-  
chardea, predno so ju usmrtili.  
Tako izjavlja državni prokurator  
Coco, ki je dospel sem, da se po-  
svečuje s governerjem. Dodal je,  
da je preiskava dognala, da dina-  
mitna eksplozija ni okrunila tru-  
pel, ampak da so bili udje odre-  
zani, padeni so trupli vrgli v je-  
zero in ja obtežili s železom.

CARINA JE POGNALA CENE  
OBLEKI NAVZGOR.

Washington, D. C. — (Feder.  
Press.) — Kakšno "koristi" ima  
ljudstvo od carinskega zakona,  
katerega so sprejeli republikanci  
v sedanjem kongresu, dokazujeta  
dve kratki vesti iz trgovinskih  
krogov:

Cochran & Co. naznanja vsem  
svojim odjemalcem, da je zvišala  
ceno moškim oblekam za deset  
dolarjev zaradi narastlih stroškov  
izdelave in materiala. Druga vest:  
American Wool Company (trust  
volne) je zvišala ceno svojim iz-  
delkom za 10 do 45 centov pri  
jardi.

IRCI OBDOJAJO NA  
SMRT DRUGEGA.

Republikanci imajo tajna sodišča  
na kmetih in obsojenci so  
eksekutirani na cesti.

VEČINA IRE JE NA STRANI  
REPUBLICANOV.

Dublin, Irsko, 28. dec. — Višji  
in nižji uradniki Svobodne irske  
države padajo drug za drugim.  
Pobirajo jih krogje, lastreline iz  
zasede. Strleci pa niso neodgovor-  
ni posamezniki, ki pobližajo na  
svojo pest, temveč so izbrani  
krvniki v službi republikanske  
vlade. Vaak eksekutirani uradnik  
je prej obsojen na smrt po repu-  
blikanskih vojniških sodiščih, ki funk-  
cionirajo v vseh krajih Irske.

Trije častniki tvorijo republi-  
kanske vojno sodišče. Proces so  
zelo natančni. Tajni detektivji shi-  
rajo evidenco in tožitelj jo pred-  
loži sodišču. Pozvano so tudi priče.  
Ako je med republikanci kak pri-  
jatelj ali sorodnik obtoženca, upo-  
soti pri sodišču in zagovarjati  
lelega. Večkrat se zgodi, da je ob-  
toženec oprosten. Ako sodišče iz-  
reče, da je obtoženec kriv, tedaj  
je navadno obsojen na smrt in po-  
veljniki republikanske divizije v  
krajih, kjer stanejo obsojenec,  
mora skrbeti, da je eksekucija iz-  
vršena. Poveljniki izbere dva ali  
tri pogumne moške, ki imajo na-  
logo, prežati na obsojenca in ga  
ustreeliti ob prvi priliki.

Republikanska sodišča se naha-  
jajo v kmetijskih hišah na deželi, v  
mestih se pa skrivajo v kletih. V  
zapadnih okrajih Irske so brez  
mlega vse vasi v rokah republi-  
kanov. Čete Svobodne države so  
bolj drže v mestih. Republikanske  
oblasti funkcionirajo pod razli-  
nimi kamoflažami; na nastopajo  
kot vojniki in detektivji Svobodne  
države, tam kot duhovniki ali  
benediktinci. Veliko ulogo igrajo ženske.  
Iz zanesljivih virov je znano, da  
so tri četrtine irskih žen na strani  
republikanov; celo soproga neke-  
ga ministra Svobodne države je  
nasprotna sedanji vladi.

Včeraj je bilo v Traleeju areti-  
ranih 22 republikanov v cerkvi,  
kjer so prisostvovali maši. Ko so  
vojaki udri v cerkev, je duhoven  
prenehal s čitanjem maše.

Take so razmere na Irskem.

DVA IRSKA KONEULA V NEW  
YORKU.

New York, N. Y. — Tukajni  
irski generalni konzul Daniel J.  
McGrath je pustil službo, ko je  
prejel anonimno pismo z grožnjo,  
da ga zadene smrt, ako se ne od-  
pove. Vlada Svobodne irske dr-  
žave je na njegovo mesto imenovala  
Lindsaya Crawforda, ki se je na-  
stapil v konzulatu v sredo. Isto-  
časno je pa prišel v konzulat Law-  
rence Ginnell, ki se je predstavil  
kot generalni konzul irske republi-  
ke. Ginnell je prišel v družbi  
sedmih Ircev in okupiral dve sobi.  
Crawfordu je pa ostala ena soba.  
Oba konzula sta prečula vso noč  
med srdo in četrtkom v pisarni.  
Vrata med sobama so bila odprta,  
da sta opazovala drug drugega,  
toda obe skupini sta se zadržali  
mirno.

VRHNE.

Chicago in okolica: V soboto  
janno. Menjaljoči se lahki vetrovi.  
Temperatura v zadnjih 24 urah:  
najvišja 33, najnižja 28. Sonce  
izide ob 7:18, zaide ob 4:26.



# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene: oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na tri leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na tri leta, \$1.65 na tri mesece, in za inostranstvo \$5.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s uredništvom

"PROSVETA"

2057-58 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$5.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Dec. 31-22) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Popravilo je potrebno, da se vam ne ustavi list.

## ŠTIRI LINČARSKI UMORI V OSMIH DNEH.

Pred kongresom je bila Dyerjeva protilnčarska predloga. Zbornica jo je že sprejela in treba je bilo, da je sprejme senat in podpiše predsednik, da postane postava. V tem času niso bili linčarski umori zelo gosti. Ko je prišla predloga pred senat in je imela priti na dnevni red, so demokratični senatorji iz južnih držav zagrosili, da bodo toliko časa obstruirali, dokler bodo mogli in bodo tako ustavili vse zakonodajno delo, dokler republikanska večina ne umakne Dyerjeve predloge z dnevnega reda. Republikanska večina je samovestno izjavila, da tega ne stori. Par dni kasneje je pa izjavila, da se klone zahtevi demokratičnih senatorjev iz južnih držav. Kaj je bilo to? Kapitularcija večine pred manjšino, ko je manjšina zahtevala, da mora biti priznana pravica ulične drhali do višje. In kakšne so bile posledice te kapitularcije? Štiri linčarski umori v osmih dneh! Med vsemi umori, kar je izvršenih, je linčarski umor najbolj sirov, najbolj strahopeten in najbolj brutalnost. Pri linčarskem umoru pograbijo cestna drhali, broječa včas tudi par tisoč ljudi, svojo žrtve, ki se ne more braniti, jo zveže, suva, bije in pelje med velikim zamahovanjem cestne drhali, kateri se včas pridružijo tudi otroci, na morišče — na samotni kraj. Tukaj včas muči žrtve, predno jo umori, včas jo pa muči, dokler žrtve ne izdihne v strašnih bolečinah. Le malokdaj se zgodi, da drhal hitro napravi konec s žrtvijo. Tak je linčarski umor. Največkrat se pa dogodi, da drhal vleče na morišče nedolžno žrtve. Drhal ne preiskuje, ako je žrtve kriva ali nekriva. Ona je podivjala, spremenila se je v brutalno zver in hoče videti kri in izdihovati žrtve v smrtnih bolečinah.

In ko je bilo tako važno civilizatorično vprašanje na dnevnem redu, se je republikanska večina ustrašila demokratične manjšine, in je zlezla pod klop. Ako so res imeli demokratični senatorji namen obstruirati proti vsakemu zakonodajnemu delu, da se ne odpravi ta sramotna pega za civilizacijo, bi republikanska večina ravnala pravilno, ako bi bila zaklicala demokratom: "Obstruirajte. Obsojili vas bo ves civilizirani svet!" Ali republikanska večina ni napravila niti poizkusa, da se prepriča, kakšna bo obstrukcija tistih, ki zagovarjajo vlado cestne drhali, ampak je umaknila predlogo z dnevnega reda.

Štiri linčarski umori v osmih dneh so samo začetek drhalskih činov, ki še pridejo.

Bivši predsednik Roosevelt je bil med republikanci popularen zaradi nekaterih njegovih izjav. In tako je Roosevelt ob neki priliki rekel: "Kadar manjšina v položaju začne moči vsili svojo voljo večini, tedaj prižge bakljo anarhije."

In demokratična manjšina je bila v položaju začne moči. Administracija bi bila rada spravila hitro pod streho subvenčno predlogo, ravno tako se ji mudi s proračunskimi predlogami za prihodnje leto, da ne bo treba sklicati k izrednemu zasedanju novo izvoljenega kongresa po četrtem marcu. Ta položaj je manjšina izrabila in je izvedla pritisk. In republikanska večina je odnehala, mesto da se je spominjala besed svojega nekdanjega voditelja.

Ampak Roosevelt ni ostal samo pri teh besedah, ampak je tudi rekel ob neki priliki: "Mislim, da bi bil tudi v nebesih pekel, ako bi se manjšina dovolilo ga voditi."

In te besede naj si zapomnijo posebno republikanski senatorji, ki niso imeli volje nastopiti proti demokratični manjšini in postaviti Dyerjevo protilnčarsko predlogo na dnevni red, kajti pekel za zamorake državljane je že pričel v južnih državah, ko je bila predloga umaknjena z dnevnega reda.

Tudi zamorci ne bodo varni pred linčarji, dokler delavci in farmerji ne bodo poslali pravih zastopnikov v kongres, katerim je glavni cilj blagostanje in procvitanje vsega ameriškega ljudstva ne glede na polit, narodnost, in poklic.

## JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Genjaniš dopisnikom! Pri dopisih, ki se nanašajo na razmere v naselbinah, mora biti podpisano ime. To ni uredniška kaprica, ampak to zahtevajo pravila. Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, da se ravnajo po tem navodilu, kar prihrani uredništvu veliko nepotrebnega dela, sobi pa jeno.

Sheboygan, Wis. — Upam, da mi bo uredništvo oprostilo, da si ocvajam nekoliko prostora v našem cenjenemu listu "Prosveta", brez katere, se mi zdi, da ne bi mogli živeti. Nimam za poročati ravno posebnih novic, ki bi čitatelje kaj prida zanimala, hočem pa dati v javnost nekoliko poročila o delovanju na društvenem polju in sploh bi rad spregovoril nekaj besed o naši slavni SNPJ. Kakor širim Zdrženih držav po slovenskih naselbinah, tako si pridruži tudi k nam in v naši naselbini je troja postojanka "Zdrženih Slovencev", št. 344 SNPJ, o katerega napredku v letu 1922 hočem nekoliko opisati. Poročal bom, kolikor mi je znano, kar tudi ni dovolj, ker živim komaj leto in pol v tej deželi.

Dolge časa niso mogli tu ustanoviti društva SNPJ, ali po trudih in posredovanju se jim je vendar posrečilo, led je bil prebit. Meseca januarja bo pet let, odkar se je odločilo deset rojakov, da so ustanovili goričmenje društvo, kljub vsem oviram in težkostim ter priključili so ga k naši organizaciji S. N. P. J. Kot začetniki in ustanovitelji zaslužijo popolno priznanje.

Kakor je razvideti, se od začetka ni pokazal popoln uspeh, ali ravno v tekočem letu se je pokazalo, da je društvo najbolj napredovalo, odkar obstoja, tako, da je sedaj eno največjih v takojšnji naselbini, šepav obstoja še kakih osem drugih društev, ako ne več. Postalo je trdnjava, kar pa ni vsem tukajšnjim rojakom po volji.

Dne 17. januarja smo imeli glavno letno sejo in volitve novih društvenih uradnikov, katere smo dobili vse nove. Kakor je deloval dosedajšnji društveni odbor, tako se je nadejati od novega, da bo deloval v prosviti društva in jednote. S ponosom xremo sedaj na društvo, kajti napredek nam je razjaskotil. Posebno nas je iznenadilo, ko je sproti društveni tajnik podal poročilo, koliko smo napredovali na članstvu in za koliko je narasla društvena blaginja. Po njegovem poročilu je pristopilo v oddelek za odrasle 61 članov; v mladinski oddelek pa 28 članov. Tako danes šteje društvo 138 članov v odraslem in 36 članov v mladinskem oddelku. Blaginja se je povišala za \$110. Poleg tega moram še omeniti, da smo imeli pri vsaki seji po dve do tri proslave od naših sobratov, ki so se nahajali v velikih stikah in siromaštvu; na vsako ter prosljenj smo se odzvali po naših močeh.

Rojaki širim Zdrženih držav, lahko smo ponosni na našo dično in največjo organizacijo SNPJ, ki bi jo človek nazival mater slovenskih naseljenecv v Ameriki. Kakor nam, tudi vsakemu Slovemu prilika, da se k nji zateče, kajti ona mu da prvo in najboljšo pomoč v času potrebe in ob času smrti podporo njegovim dragim. Njena krila so razprostrta po vseh državah Unije in Kanadi, po vseh premogarskih okoliših in industrijskih središčih ter med našimi farmerji. Ona ne dela nikake razlike, kje je več ali manj smrtnih slučajev ali nesreč. Zaveda se, da smo povsod enako potrebni pomoči, kadar nas obliše nesreča.

Marsikatero solzo je že obrišala in marsikatero žalostno srce potolažila, dala uteho z dobrimi deli in podporo.

Torej rojaki, ki še niste pod njeno streho, stopite pod njeno okrilje, dokler ste še zdravi, kajti nikdo ne ve, kdaj in kje ga čaka nesreča.

Dobro nam je znano, da so na delu nazadnjaške sile, ki želijo naši začetniški pogin in to nas podžiga, da svojo dobrodelno organizacijo še bolj podpiramo, jo gojimo na množino. Grde nakane nasprotnikov, da bi škodovali naši napredni organizaciji vplivajo torej šele blagodejno na njeno rast in izboljšanje. Tako bo naša organizacija jaka in vedno bolj neovirano rešila svoje namerno delo naprej.

Podlaga naše SNPJ ni politika, temveč temeljita kot trdnjava.

In če je organizacija na tako dobri podlagi, ji ni težko odbiti nasprotnikov. Najsibje če kakorkoli, naša organizacija je na zdravi in demokratični podlagi in kot taka se je tudi pokazala v kratkem razvoju, da ima dober obstanek. Njen dobri organ je glasilo Prosveta, ki se neustrašeno bori za interese delavcev. Za slovenske delavce prinaša zdravo in podučno čtivo.

O kulturnem ali političnem gibanju na ne moremo poročati iz naše naselbine. Niti enega pevskega društva ne moremo ustanoviti. Rojaki, zavedajte se, da neobhodno potrebujemo Slovenski narodni dom in socialistični klub. Šele potem se bomo lahko smatrali za napredne, oziroma, da hočemo postati napredni. Na člana našega društva apeliram, naj agitirajo med rojaki, da bomo imeli drugo leto že dve stotici članov pri našem društvu.

Končno volklim vsem rojakom veselo in bolj zadovoljno Novo leto, jednoti in njenemu glasilu pa obilo uspeha. — Anton Žegar.

Lincoln, Ill. — Že precej časa je minulo, odkar se nisem oglašil v našem vrlim listu Prosveta. Meseca septembra sem zapustil državo Colorado, kjer smo "napredovali" na stavki toliko, da kar je bilo do 1. aprila še organiziranih rudarjev, so izgubili "check off." Kolikor mi je znano, smo imeli po clevelandski konferenci še par lokalnih sej, naposled pa nam je povedal distriktni blaginjak, da je sedaj stavka končana in da ostane stara meza, le operatorji, da ne priznajo več "check off" sistema. Na črni listi je bilo veliko premogarjev in jih je še sedaj. Tako smo imamo torej z zdravili, ki nam jih je dala clevelandska pogodba. U-bogi rudar pa naj si pomaga kakor ve in zna.

Državo Colorado je zapustilo precej rudarjev in ali so v bolj organizirane države. Jaz sem jo mahnil proti vzhodu in dočival med potjo marsikaj zanimivega med slovenskimi naselbinami. Na poti sem dobil tudi člana SNPJ, ki ne vedo niti toliko, kje je glavni urad SNPJ, kar je vsakakor žalostno, da je med našim narodom še toliko zanikarnosti, da se tako malo zanimajo za podporne, strokovne in politične organizacije. Tudi ni lepo, ako pride človek v slovensko naselbino, da je preziran, ako nima na sebi cilindra in svilnate srajce itd.

Po obleki človeka še ne pomeni! Kaj nismo delavci, bratje med seboj, brez izjeme na obleko?

Po dolgem potovanju sem naposled prišel v Lincoln, kjer sem bil prijazen sprejet pri družini mrs. in mr. M. Braucha in slednjišji še pri mrs. in mr. L. Grebenjak, ki je še pred nedavnim časom prišel v tukajšnjo naselbino in pričel z grocerijsko trgovino. Želim mu obilo uspeha, ki ga bo tudi imel, če se bomo držali izraza "svoji k svojim."

Mesto Lincoln ima okoli 11 tisoč prebivalcev, je lep kraj s lepo okolico. V tem mestu je precej onih, ki ne sejejo in ne šanjejo, pa vseno udobno živijo v svojih raskošnih palačah. Industrije tu ni velike, samo par malih tovarn in in dva premogorova, ki obratujeta s polno paro. Toda delavske pare je dovolj, da ima kompanija vse slabe prostore v obratu.

Posebne napredke tu ni zaznavati; bilo bi lahko boljše kakor je. Žalostno je, da se dobijo Slovenci, ki se sramujejo svoje narodnosti, izdajajo se za Nemce, daširavno nemški še govoriti ne znajo. To je napadeno in nečastno. Vzemimo si za vzgled druge narodnosti, Poljake, Nemce, Italijane in druge, vsak ostane, kar je. Ali smo Slovenci slabši od drugih ali kaj?

Rojaki, pustimo enkrat za vselej nelep napako in ostanimo to, kar smo v resnici.

Pred par dnevi sem izvedel iz La Salla, da so na Zahvalni dan v Chicagu odrezali nogo naprednemu rojaku Johnu Novaku iz La Salla, Ill. Rojaka Johna Novaka je pred nekaj meseci poročil "truck" in mu slomil nogo. Zmožnost lasalskih zdravnikov je torej taka, da je rojak John Novak izgubil nogo. Nesrečni rojak je priključen med lasalskimi rojaki in bil je ustanovitelj Slovenskega doma ter tudi istega predsednik od začetka ustanovitve. Radi nesreče, ki je zadela njega in njegovo obitelj izrekam lakrno sožalje. Želim mu, da kmalu okreva od te mučne bolezni.

Rojaki se sotrpini, bodite previdni, ker napak ne ve ne dnava

ne minute, kje mu preti nesreča. Zatorej, kdor se ni član SNPJ, naj stopi pod njeno okrilje, dokler se ni prepoznal. — Math Vorgrich.

Lincoln, Ill. — Da ne bodo rojaki širom Unije mislili, da smo v naši naselbini že vsi pomrli, se oglasim tudi jaz. Razmere na društvenem polju so še precej povoljne, kajti do sedaj smo imeli še skoraj pri vsaki seji svojega promilca; če ne v članski pa je bil sprejet v mladinski oddelek. Moje mnenje je, da bi na prihodnji seji društvo kaj ukrenilo, da bi mogli pridobiti še več novih članov, kajti sedaj je še dovolj ugoden čas, posebno dokler je še nekaj dela. Prihodnjo spomlad je dvomljivo, da bi bila toliko priročnost, kajti še sedaj nam preti stavka, katere zna biti še daljša kot je bila ona zadnje leto.

Imeli smo volitve društvenih odborov, ki so bile kakor po navadi, "stari naj ostanejo, saj itak izpolnjujejo svoje dolžnosti." Po mojem mnenju bi bilo najboljšje, da bi vsako leto izbrali druge odbornike. Tako bi v par letih dognali, kateri so najboljše in in bilo bi težko odbirati odbornike, ki bi redno vršili svojo dolžnost.

V Prosveti sem čital o seji glavnega odbora, na kateri je bil tudi navzoč vrhovni zdravnik dr. Kern in se je šlo zavoljo bolniške podpore, štiri in pet dolarskega razreda. Bolniški tajnik in gl. predsednik sta tudi dala pojasnilo, da sta pregledovala bolniške nakaznice ter pronašla, da člani, ki bolujejo na eni in isti bolezni se ob različnem času javljajo zdravim. Člani, ki so zavarovani za en ali dva dolarja bolniške podpore, po navadi prej odpravijo kot pa oni, ki so zavarovani za štiri ali pet dolarjev dnevne podpore. Res je, da so nekateri ljudje bolj močni od drugih ter lažje in prej prestanejo bolezen. Moje mnenje pri vsem tem je, da je štiri ali petdolaraka dnevna podpora previsoka.

Dandanes je normalna mezda \$8, torej bi bil neumen, kdor bi se malo slabše počutil, da bi šel na delo, saj vendar dobi dva dolarja več bolniške podpore kakor pa zasluži. Moje mnenje je torej, da bi dali v tem oziru pri kakem društvu inicijativo, da člani, ki so se združili od svese k jednoti in so bili prej zavarovani pri obeh jednotah s vsoto \$5, ostanejo pri starem in se jim ne skuša zavarovalnice snižati, za novo pristopile člane pa naj se določi zavarovalnica največ za \$3 dnevne bolniške podpore in \$1,500 dolarjev posmrtnine. Tako je moje mnenje in tudi mnenje večine pri našem društvu, ki je o tem na seji debatirala ter je bila za to.

Kar se tiče dela v naši naselbini, je prav slabo. Resnica je, da delamo vsakdan, pa komaj za služimo za borno življenje. Kolikor se tiče "digarjev" dobimo vsaki dan po dva do štiri vozčke. Tako lahko rečemo, da smo zaslužili v splošnem okoli treh dolarjev na dan. Raditega ne svetujem nikomur, da bi hodil v to naselbino za delom, ker ga je težko dobiti.

Blizu se konec leta, valed česar želim vsem članom SNPJ srečno in veselo Novo leto, da bi bilo boljše kot je bilo staro in bi ne imeli toliko stvark kot smo jih imeli v zadnjem letu. SNPJ želim veliko novih članov in Prosveti novih naročnikov, da bi se ta naš najboljši list v Ameriki povzpeli in razširil v zadnjo slovensko koso. — A. Stigl.

Dvoboja na ulici. — V Parizu je doma moderno življenje, pa tudi srednjeveških prizorov se ne manjka. Kakor so se nekoč vitezi in številni vročerkvni plemenitniki bili po ulicah v dvobojih za kak prazen nit, tako se danes pripeti, da teče kri po kamenitem tlaku, vzle temu, da celo policija prisostvuje med gledalci dvoboja. — Pred kratkem sta se v neki podzemeljski gostilnici sprla dva divja apahi radi dekleta. Prvo sta se pripravila s psokami, potem sta pa vrgla drug drugemu rokavice. Takoj sta šla na cesto s noži v rokah in za njima vsi prebivalci podzemeljskih votlin.

Na sredi ceste sta zavzela vsak svoj prostor, potem pa se z nožem zakadila drug v drugega. Ob prisotnosti številnih gledalcev sta se dolgo naskakovala, kri pa je sprila iz ran. Po dolgem boju je eden dvignil roki visoko v zrak, nož mu je sdrknil iz dlani in padel je po tleh. Gledalci so hvalili zmaga, da je dobro opravil, a on je hitro izginil, kajti prijati ga je hotel policaj, ki je ves čas boja mirno stal in gledal.

## Meteoriti.

Amerika je potrošila osem milijard dolarjev za božična darila in zabavo. To je dokaz, da se "najsvetejši dnevi" v letu najbolj materialistični.

Pašiš kupuje hiše v Berlinu Stinnes za prirodne zaklade v Šebiji. To je najlepše. Srbi naj kupijo Berlin, Nemci pa Belgrad in domovina bo živila, rastla in cvetela.

Če pogledam slike, sentimentalne črtice in jokave himne v božičnih čestitkah naših klerikalnih listov, vidim, da je vse to leto na letom samo na papirju.

Čudne vesti prihajajo iz Slovenije. Pri občinskih valitvah v Ljubljani je knezožof Jeglič volil komuniste. Isto so storili vsi ljubljanski korarji, frančiškani, jezuitje, lazaristi, salezijanci in vsa posvetna duhovščina. Ko je bil razglašen izid volitev, so komunisti korakali po Ljubljani s klici: Živijo Lenin! Živela tretja internacionala! Doll s buržoazijo!

Kaj se je pravzaprav zgodilo? Mogoče bo mogel pojasniti Kasmir.

Neki starokrajski list piše o izidu volitev v Ljubljani: "Bog in hudici sta zmagala!" Tudi to uganko nam bo blagovolil pojasniti Kasmir.

Grki so pustili svojega Konstantina živega, da ga lahko sprejemo v triumfu nazaj, kadar se naveličajo "revolucije."

Grki so namreč vsako jutro drugega milijenja kakor slovenski klerikalei.

Ali je Mussolini že naredil, da imajo delavci v Italiji visoke mezde, kapitalisti visoke profite in kmetje dosti brašna, olja in sira? Še ne!

Zgodovina, encikliko: Leta 989.: papež je izdal encikliko, v kateri pravi, da edino njegova cerkev prinese mir in srečo narodom.

Leta 1233.: papež je izdal encikliko, izjavljajoč, da edino njegova cerkev prinese mir in srečo narodom.

Leta 1456.: papež je izdal encikliko etc.

Leta 1673.: papež je izdal encikliko etc.

Leta 1867.: papež je izdal encikliko etc.

Leta 1922.: papež je izdal encikliko etc.

Leta 2025.: papež, bivač v Kanadi, je izdal encikliko, v kateri pravi, da edino njegova cerkev prinese mir in srečo narodom.

Vprašanje kristjanske manjšine: Poglavar konference: Kje pa živi mali narod Kokodakarjev, ki zahteva zaščito od lige narodov? Kokodakarski zastopnik: V Sahari, vaša ekselence.

Poglavar konference: Kaj pa je tam?

Kokodakarski zastopnik: Sam pesek in nebo nad njim.

Poglavar konference: Odlazi, tepec! Kako si upaš nadlegovati našo konferenco? — Kje živi kristjanski narod Kikirikarjev?

Kikirikarski delegat: V Mazoli, vaša ekselence.

Poglavar konference: Kaj imate tam?

Kikirikarski delegat: Imamo olje, baker, magnezijo, ciprese, koze in krokodile, ki valijo diamante, dalje imamo —

Poglavar konference: Mhm, dovolj! Kikirikarji so od dnas zanaprej pod varstvom svete lige narodov in kdorkoli se dotakne samo s ročanjem meča njih svete zemlje, bi bilo bolje, da se mu navede mlinski kamen na vrat in utone na dno morja!

K. T. B.

Delavci podvojili število poslancev v Novi Zelandiji.

London. — Pri splošnih volitvah, ki so se vršile prve dni decembra v Novi Zelandiji, je Delavska stranka podvojila število svojih poslancev v parlamentu. Pred je imela osem poslancev, zdaj jih pa ima 17. Vladni reformisti imajo 34 sedežev, liberalci in neodvisni pa 24.

Delavska stranka v Novi Zelandiji ima skorajskoz socialistični program kakor Labor party v Avstraliji, ki je istočasno izvojevala slijanje zmago.







## BABICA.

Ohrani iz življenja na kmetih.

Spisala žilki  
BOŽENA NEMCOVA.Poslovenil  
FRANCE CEGNAR.

(Dalje.)

Tolažila jih je dekliska žalost, roditeljska ljubezen, katere v takih hipih, kakor vroča reka, skrita v dnu zemlje, na vrh izpuhti; ponosni so bili, ko so jih knapci kavalirji: "Oh, ta se ne vrne, tak mladenič — vzrastel kakor sreča — ves kakor bi ga vili — s takimi vojaki imajo veselje." S takimi sladkimi kapljami je krotila ničurnost nagli napoj, h kateremu jih je prisiljena dolžnost zapeljevala; in to, kar je sladilo zdravim, lepim mladeničem to britko pot, to jo je grenilo tistim, katerim ni bilo treba imeti strahu, kateri so vedeli, da imajo telesne hibe; mnogokateri ničurnost jih je pa zato tako težko nesel, da bi bil rajši vojak, nego da posluša zaničevanje: "Za teboj ne bode plačala mati, vsaj ne prišel na boben, nisi da bi te na mami vrgel," ali: "Mladenič, ti bodeš konjik, imaš noge, kakor vol roge!" — In jednake zabavljice, s katerimi so jih zbadali. Babica je prišla do krme, ali v izbo ni šla, zato ne, ker je bilo zadušilo v njej; ali težka, mračna žalost, ki je trla srca vsem, in javila se na licih, kakor je žalostnim materam, izmed katerih je ta v nemež boleti roke lomila, ona tiho plakala ali glasno točila; kako je dekliscam, katere se sramujejo svoje žalosti odkriti in se vendar s suhim ošesom ne morejo ozreti na blede mladeniče, katere pišča le še bolj razstokuje, in katerim glas zastaja, ko hočejo peti. Ona je šutila, kako je očetom, otožno za mizo sedečim, ki o ničem ne govorijo, o ničem ne mislijo, ampak le o tem, kako si v prihodnje nadomestijo marijive mladeniče, ki so jim bili desna roka. Kako jim se ne bi za njimi tožila, kako jih ne bi pogrešali! — Babica je sela s otroki na vrt. Nekaj hipov v potem pride Zalika, objokana in blede, kakor

zid. Hotela je govoriti, ali nje prah je kamen ležal in grlo je imela zadrženo; ni mogla besedice izpregovoriti. Naslonila se je na deblo cvetoče jablane. To je bila tista jablana, čez katero je vrgla o kresu venec. Prišel jo je, in zdaj, ko se je imela izpolniti njena nadeja, da bo z milim zvezana, morala se je ločiti. Zakrila si je lice z belim zastorom in začela se glasno jokati. Babica jej ni branila. Prišel je Jakob. Kam je prešlo to cvetoče lice, to živo oko! Kakor bi ga bil iz kamena iztesal. Molče je podal babici roko, molče je objel miljeno deklico in potegnil iz nedrj vezeno ruto, kakoršno da vsako dekle svojemu mladeniču v znamenje da ga ljubi, in otiral si oči. Nista si pravila, kako globoka je njuna žalost, ali ko je zadonela iz krme pesen:

Pet črevljev merim, palec pet, Adijo ljub'ca, starši, In s Bogom, vi tovarši! Dopolnil sem devetnajst let, In čvrste sem postavil Od nog do glave.

Objela je Zalika strastno svoje ga mladeniča in jokaje zakrila lice na njegovih prsih. Babica je vstala, polnila se jej je ušila solza, tudi Babika je plakala. Starica je položila roko na Jakobovo rame, in rekla žalostnim glasom: "Vodi in tolaži te Bog, Jakob! Prenašaj voljo, kar moraš, in ne bode ti težko. Ako Bog da, da se izpolni moj namen, ne bosta dolgo ločena. Upajta! Ti deklica, ker ga imaš rada, ne trgaj mu srca s svojimi točbami. Z Bogom!" Izrekel to, prekrizala je Jakoba, stisnila mu roko, šla domov s sladkim upanjem, da je tolažila žalostne. Ljubečima je v srce pala babičina beseda, kakor rosa na vnešči cvet in vzbudila ju k novemu življenju; objemala sta se pod cvetoče jablano, s katere je veter cvetje otresal in ga po njih sipal. Pred krčmo so zaropotala kola, katere so prišla po vojake, s dvora se je slišal klic: "Jakobi — Zalika!" — Ali nista ga slišala. Bila sta objeta, kaj ima je bil mari svet, drug v drugem je objemal ves svoj svet.

Popoldne se je poslovil tudi Sluga s prijaznimi gostitelji.

Proškova gospa je naložila, kakor po navadi, očetu in sinu polne žepke brečna. Dečka sta dala Orleku vzpominkov. Barbika trak za klobuk; babica je svetovala Nežiki, ko je vprašala, kaj ima dati, naj dā cvetico, katero jej je podarila komtesa. "Ali vi ste rekli, da jo bodeš nosila za pasom, ko bodeš velika," reče deklica. "Tako lepa je!" — "To, kar ti je milo in prijetno, moraš dati milemu gostu, ako ga hočeš počastiti. Daj mu je, dekliscam pristuje, da darujejo cvetico. Nežika pripne lepo cvetico Orleku na klobuk.

"Ah, mila Nežika, ne vem, doklej ta cvetico svojo krasoto obdrži; Orel je divji ptič, vse dni leta po skalah in vrhjih, v dežji in vetru," reče Sluga. Nežika obrne vprašanje oči v Orla. "Ne, akurbi, oče," reče deček zadovoljno gledaje daleč, "vsaj je bedro duval o delavnikih, ko bodeš hodil po gorah, le o praznikih se bodeš in njo ponašal, in tako ostane vedno lepa." — Nežika je bila tega vesela. Nobeden ni mislil, da je ona sama tista cvetlica, po kateri bode Orel tožil, katero si ondesne na snežne gore, kjer jo bode v le snež samoti ljubil in čuval v svoje veselje, da bode njena ljubezen luč in blagost njegovega življenja.

## XVI.

Bilo je vže po dveh praznikih, katere je babica "zelene" imenovala, morebiti zato, ker je s bresjem okrasila vse hišo, snotala in zunaj, tako, da so bili pri miru in v postelji vsi meji zelenjem. Bilo je že po av. telesu in po kresli. Sluge ni več prepeval v grmu, lastovke so sprepevale mladiče izpod strehe, na peči so ležala poleg mačke mejnina mačeta, katerim se je Nežika rada dobričala. Čopa je vže vodila odrasla piščeta, in Sultan in Grivec sta zopet vsako noč skakala za miši v vodo, in zato so stare predice govorile, da na klopi pri Starcem beliški straši povodnji mož. Nežika je gonila z Urliko Brezo na pašo, hodila s babico po zeli, ali je posedela poleg nje na dvoru pod lipo, s katere je babica vse cvetje sušila, in šitala babici iz knjige. I na večer, ko sta šli otrokom naproti, zavili sta po ovinku erez polje; babica je ogledovala lan, rada se ozirala po kirokem graščinskem polji, kjer je

bogato klasje naglo rumenelo, in veter po njem valove delal; ni mogla od njega očij obrniti. Govorila je Kodrni, ki jej se je rad pridruževal, ko je po polji hodil: "Veseli se človek tega božjega blagoslova, Bog odvrni hudo vreme!" — "Da, imamo veliko so-parico," reče Kodrna in obrne oči proti nebu. Ko so šli mimo graha, ni pozabil natrgati Nežiki v predpasnik mladih strokov, in vselej si je vest s tem tolažil, da tudi kneginja tega ne bi branila, ker ima babico in otroke zelo rada. Barbika je donášala sestri sladkega lesa ali sladke smole, katere je za krajcar kupila; ali od dekle dobila, ker jim je delala nemške naloge. Ko je prodajalka blizu šole razložila črešenj, skoraj vsak dan jih je za krajcar kupila.

(Dalje prihodnjik.)

## Šola zdravja.

Zdravstveni oddelček Federated Press. Filo dr. P. L. Clark.

## I.

Poleg ekonomskega vprašanja, ki jo vprašanje kruha, je zdravje najvažnejše vprašanje. Po vsem svetu se ljudje vprašujejo: Kako si ohranim zdravje? — ali: Kako naj dosežem in obdržim zdravje?

Štirje glavni pogoji zdravja so: prvi, kakšno hrano uživaj, oziroma kakšna hrana se najbolj prileže tvojemu telesnemu sistemu; drugič je potrebno znati, kako mekaš hrano; tretjič, kako se uživa hrana in četrtič, kdaj je treba jesti.

Ako čitaš nekoliko dalje, spoznaš, da se ne pečam z navadnostmi. Morda misliš, da je pravilno in jo običajno kakor vsi drugi jedo. Ne pozabi, da je bilo komaj snovi v zgodovini sveta, ko so ljudje še verjeli, da je zemlja ploščata. Danes se smeješ tej veri. Nikar pa se smejaš, če ti povem, da devetindeset odstotkov ljudi — odraslih in otrok — uživa jedi, v katerih ni hrane. Ne čudimo se, če je kak šolski otrok, ki trpi na slabih zobeh. Statistika zavarovalniških družb nam pove, da človek živi povprečno 43 ali 44 let, ko bi lahko živel 140 let, ako bi relativno živel toliko časa kot žive živali.

Ljudje se bolj brigajo za domače živali in orodje kot pa za se. Skoraj vsakdo dene samokolnico v lopo ali kam drugam pod streho in jo poveže, ko jo odrabi, toda marsikdo posveti manj skrbni dragocenemu stroju svoje ga telesa.

Prodajalci olja potujejo križem po deželi in dopovedujejo strojevodjem in drugim, ki imajo opraviti s stroji, katero olje je boljše za ta ali oni stroj in katero bo pomagalo, da stroj vztraja v rabi, da se ne obrabi prehitro in se drugače ne pokvari. Jed je človeku, kar je olje stroju. Človeško telo je nenadomestljiv, čudovit in avtomatičen stroj. Kako ga oljamot Ali se brigamo za svoj stroj toliko kot za narejeno mašino iz jekla? Ali ti je kdo že povedal, da tvoje zdravje ali zavest, da se dobro počutiš, zavisi od čiste, alkalizirane (lugsate) in zdrave krvi, katere pa izvira iz zdrave hrane, v kateri se nahajajo elementi, ki so potrebni za kralj in pravo redilnost telesa?

Dobro je, da predvsem razumeš gospodarsko stran živčnega vprašanja. Grdi, smolnati lep komercialne požrešnosti se drži vseh naših življenj od trenutka, ko prvič odpremo oči, pa do hipa, ko gremo "iz prahu v prah" in postanemo hrana črvov.

Velike kapitalistične skupine danes protivajajo belo moko, ostopan riž, devitalizirano koruzno moko, rafiniran sladkor in razne druge jedvine in povprečna dobra gospodinja nasičuje s temi jestvinami otroke in svojega moža, ne da bi se zavedala, da s tem ruši zdravje svoje družine in sama sebi ter svojim krajšim življenjem.

Gospodinj! Ako so vaši možje za kakšno drugo rabo kot samo za ornament v hiši in za kajenje tobaka iz pipe po večerji, čitajte te članke in naučite se, kako se podaljša življenje možu, skrajšajo dnevi njegovih boleznih vsako leto in poveča njegova zmoglost, da prinese domov večjo porcijo tistega produkta, ki ga izdeluje v obliki meri gospod Armour!

Zene nasičujejo svoje soproge s jedmi iz bele moke. Krmite psa samo s jedmi iz bele moke in pogledajte v dvajsetih dneh. Ako pa psa ne žre ničesar in le pije vodo, bo živel trideset dni. Bela moka je strup za telet, ako se kruh ali druge jedi iz take moke

ne jemljejo z drugimi elementi vred, ki nevtralizirajo strup.

Ravno tako nevarna hrana je ostopan riž. Dajaj ga golobom in poginili bodo v osmih tednih. Toda daj golobu, ko še diha, malo riževih otrobov, namočenih v vodi in golob okrevata tako temeljito, da bo v dveh urah že na nogah. Redilne snovi v rižu kakor v pšenici, ki so dobre za naše telo, se nahajajo v otrobih. Čemu torej dajš svojim otrokom in možu skuhan in mogoče s sladkorjem posladkan riž?

Pelagra, bolezen v južnih državah naše republike, je prišla razsajati, ko so ljudje začeli uživati jedi iz koruzne moke, kateri so bile odvzete vse dobre redilne, mineralne snovi. V prejšnjih časih, ko je farmar nosil koruzo v mlin in se vračal domov s vodo, ni bilo pelagre. Če se iz nje prežva do dvajset različnih stvari. Iz koruze imamo namizno olje, glukozo, škrob in razne druge reči, ki se izdelujejo iz najboljših in najredilnejših elementov v koruznem zrnju, a ostanek, ki se ne da porabiti za nobeno stvar, se pa prodaja ljudem kot "koruzna moka" in hrana, vlada pa, ki dobro vidi in ve, kaj se godi, se ne gane. Ni ga praščereja, ki bi s tako moko krmil svoje živali — ali: Kako naj dosežem in obdržim zdravje?

Na vprašanje, ki jo vprašanje kruha, je zdravje najvažnejše vprašanje. Po vsem svetu se ljudje vprašujejo: Kako si ohranim zdravje? — ali: Kako naj dosežem in obdržim zdravje?

Ako pečš kruh doma, glej, da dobiš grobo moko z otrobami vred; kruh iz te moke (whole wheat flour) je najzdravejši, najredilnejši. Če pa kupuješ kruh v pekarni ali groceriji, zahtevaj kruh iz omenjene moke. Ne kupuj finega, ostopanega riža, temveč grobega kakršnega prodaja na primer Seaboard Rice Milling Company pod imenom "Natural Brown Rice". Ravno tako se dobi groba koruzna moka, iz katere se lahko skuha teča in zelo redilna kaša.

Zdrobljeno pšenično zrnje, ki je znano pod imenom "Triscuit"

in groba rižna moka "Ry-krips" je zelo dobra hrana, ki nima kvasa niti sođe in vsled tega ne ovi-ra prebave.

Krompir je druga dobra škrobna hrana, ki pa je redilna le tedaj, če se pripravi na sledeče tri načine: speče, popari ali skuha v oblikih. Najboljše redilne snovi, so mineralne snovi v krompirju, se nahajajo tik pod kožo, vse drugo je za nič. Ako olupiš krompir pobereš in vržeš stran najboljše redilne elemente; mineralne soli, ki jih zahteva tvoje telo. Speči krompir in ostrgaj kožo ali ga skuhaj in potem sleci oblika. Na ta način, ostanejo mineralne snovi na vrhu, oziroma v lupini, je v krompirjevo meso, ki je v tem užitna, doba redilna.

Če rekel, da so take stvari, ki imajo redilnih snovi, drugič, če se uživajo skupaj z drugimi, ki imajo potrebne redilne elemente. To ni res. Hrana, ki nima, redilnih snovi, je kislina za telo in treba je veliko količino mineralnih soli za nevtraliziranje kisline. Ako pa človek uživa velikidel neredilne jedi, se nabere v njem toliko kislin, da jih časoma ne more obvladati nobena redilna hrana. Neredilne jedi so torej naravnost škodljive, ker polagoma zastrupljajo telo.

(Namen teh člankov pod naslovom "Šola zdravja" je, seznaniti čitatelja s poglavitnimi pogoji zdravja in temeljnimi vzroki vseh boleznih v svrhu, da se izognejo boleznim in si podaljšajo življenje. Ovirali se bomo tudi na ekonomsko stran zdravja. — Na vprašanja bomo odgovarjali po vrsti kakor jih prejmemo. Čitatelji tega lista imajo, ako želijo, pravico do brezplačnega zdravljenja na kliniki "The Health School Clinic" v Chicagu. Za privatni obisk je treba plačati. Naslovite vaa vprašanja na: Dr. P. L. Clark, 39 So. State Street, Chicago, Ill.

Copyright, 1922, By P. L. Clark, M. D.)

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletariata ob časi velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

## POŽAR.

HARTE VELIKONJA.

(Dalje.)

"Josip, ne reci tega!" Pogledal jo je pasljivo in videl trepet na njenem licu in v njenih očeh strah. Tesno se ga je oklenila in zašepetala:

"Zakaj govoriš tako!"

"Zato, ker je resnica; da je resnica, priča tvoj glas in tvoje razburjenje."

V njegovih besedah je bilo toliko prepričanja, da je prvi hip spustila roke v naročje, nato se je zavedla in vstala.

"Če lažeš ti — jaz ne!" Zagorelo mu je v duhi, da bi zlomil stol. Iz noga je čutil zoprnost v arcu, ponovil si je besedo laž in bilo mu je žal, da jo je izrekel, ker je čutil, kako mu biva v sence: "Laž, laž."

Žena si je popravljala lase pred zrcalom; zdelo se mu je, da ga aktivoma opazuje izpod trepalnic. Ostal je na mestu ter opreval skozi gardine. Zaničeval je samega sebe, da jo tako zasleduje. Žena si je popravila lase in se obrnila. Na ustnih ji je počival nasmeh, kakor bi oznanjal samozavestno zmago. Stopila je k njemu in mu pogladila lase.

"Josip, zakaj si žalosten?" Zgodilo se je v hipu; začutil je neskončno žalost v duhi in je prijel za roko, ki mu je gladila čelo.

"Pusti — zakaj bi bil žalosten!"

"Zdelo se mi je..."

"Potegnil jo je k sebi."

"Sedi k meni!"

Ko je hotela sestti na zofo, je prinesel žametno klopico izpod stola in jo položil predse.

"Tako sedi, roke položi na kolena in glej mi v oči!"

## II.

Ko je sedla, jo je prijel za obe roki in ji gledal v obraz. Njen pogled je bil nejasen, v njeni genici je daleč, daleč ždelo vprašanje in tesna napetost, kakor bi pričakovala, cesar ne more odvrniti.

Mrzel veter je potegnil skozi sobo, da so zavese zavalele v oknih. Zunaj je škripal po blatu težak voz, koleso so šklopotala. Siv prah je polnil ulice in veter ga je dvigal do okna.

Gospa se je ozrla; da bi osvobodila roki, se je dvignila.

"Okna moram zapreti."

"Ne! — Pride Marja."

Držal jo je za roki in pozvonil. Ko je pripadljala strešnica, je zaokazal:

"Sej so bila zaprta."

"Zaprite okna!"

Pomenljivo je zakajljala in nekaj rekla v zatišju. Prihodnje je zmajala z glavo in se ozrla pred vrati.

"Hudo bo!" je rekla sama pri sebi in je zaprla za seboj. "Naj bo," je šepetala v brado, "jaz sem si umila roke." Kakor da so še mokre, si jih je zavila v predpasnik in odšla v kuhinjo.

Gospa je sedela na klopi in skrivaj izkušala osvoboditi roke; Josip je zatnil oči in počakal, da so se vrata zaprla.

"Ali se še spominjaš, Erna, kdaj sva tako sedela?"

"Moj Bog, kolikokrat..."

Pogledala mu je v obraz tako nedolžno, da ga je obšla zuna pred lažjo, ki je spala v njenih očeh.

"Z menoj samo enkrat!" je poudaril. "Bilo je na verandi..." Ostani tako in ne umikaj roki!"

Položila je roke nazaj na koleno. Njegov obraz je postajal vedno bolj napet, ustnice so se mu ozko stisnile in so trepetale.

"Zakaj praviš: z menoj?" je povpraševala in se izkušala dvigniti. "Kamarku moram dati vodo!"

"Zato je v hiši postrežnica!" je opomnil. "Ali naj jo pokličem?"

"Ne, Josip; pusti rajši in povej, zakaj si danes tak? Imas apetit... ah, pustiva!"

Pobožala ga je po licu in nadaljevala:

"Zakaj ne govoriš kakor nekdanj? Včasih je bilo vse drugače, zdaj..." premočnila je in se igrala z njegovimi prsti. "Ti trpiš sebe in mene. Ni ti ni pogodu; v hiši je težka atmosfera."

"Atmosfera? — To je učena beseda."

Gospa Erna ga je stresla za roko in vprašala: "Govoriš kakor... Ti si slabo spal!"

"Zakaj ne končaš stavka? — Ne, jaz bom slabo spal!" je popravi in izvelk cigarito.

"Torej misliš odpotovati?"

"Ne!"

"Pa si vendar tako oblečen."

Kakor bi se bila domislila srečne misli, je rekla:

"Drugo obleko ti prinesem, da se preoblečeš."

"Ostani tako! — Če je nevarnost, da..." pomislil je in obrnil cigarito v roki, "no, da bi gorelo, dobro, da je človek opravljen na pot. Tako, da sem vsaj stavek končal. Sedi!"

Potisnil jo je za ramo nazaj, da je klopica škrtnila.

Gospa ga je osuplo pogledala in se delala, kakor bi bila besedo preslišala.

"Slišiš, Josip, ali ni bolje, da sedim na stolu; če kdo pride."

"Kdo bi prišel tako zgodaj; saj ve, da je vse v uredi! — Tak človek bi bil indiskreten."

"Res indiskreten?" je ponovila za njim. "Toda jaz sedim rajši na stolu."

"Ostani tako!"

Opazil je, da je na njeno lice padla temna senca. Čutil je njen upor, zato mu je bila njena navidezna vdanost tem bolj zoprna. Pogled mu je šlinil na avtorizirani papir na mizi, prsti so se mu skrčili na njej razburjenja; bilo ga je srām prikrite krivice.

(Dalje prihodnjik.)

## COLUMBIA GRAMOPHONE

od \$30.00 — \$250.00.

VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEH JEZIKIH.

Imam nove zaloge nemških importiranih "Homokord" rekordov.

Brezplačne cenike dobiti pri:

VICTOR NAVINŠEK,

331 Grove St., Conemaugh, Pa.

## ZA BOŽIČNE PRAZNIKE!

Nove, brezplačne cenike za najnovejše krasne garantirane fine moške in damske ure, zlatnina, prstane, verižice, so gotovi. Pišite nam eno karto in mi vam pošljemo z obratno pošto cenik zastonj.

Če želite kupiti krasno uro za Božično darilo, jo boste prav gotovo kupili od nas, kajti je nekaj krasnega in najnovejšega modela. Cenik vam bo potrdil kar tu pišemo. Cene so jako nizke v primeri najnovejših ur.

Prave Columbia slovenske, nemške, vojaške in druge Columbia plošč imamo v zalogi, istotako Columbia glasne gramofone. Pišite na

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

## Pošljite vaše darilo

ZA

## Božič i za Novo Leto

tako, da ne zamudite.

NAJCENEJE. PIŠITE PO NAS CENIK.

Prodaja parobrodne listke. Dospremlja rojake iz starega kraja.

NA VLOGE PLAČA 4% OBREŠTL.

OBAVLJA VSE BANČNE POSLE.

## EMIL KISS, BANKIR,

133 SECOND AVE. NEW YORK CITY.

## Sedaj je čas

## za nove vloge!

Vse vloge vročene nam do 10. JANUARJA, bodo obrestovane 2% OD 1. JANUARJA 1923 PO 4%.

Početak vsakega novega leta se odpre več novih vlog kakor tekem celiga ostalega leta. Tudi početak prihodnjega leta bodo tisoči naših rojakov položili temelj svojemu bodočemu premoženju. Ali hočete biti tudi Vi eden izmed onih?

Zaupajte vaše prihranke stari slovenski banki:

## Frank Sakser State Bank,

Glavno zastopstvo Jadranske Banke,

82 Cortlandt Street, New York City.